

University of Tabriz-Iran
Quarterly Journal of
Philosophical Investigations
ISSN (print): 2251-7960 (online): 2423-4419
Vol. 12/ Issue. 25/ winter 2019

Christine Korsgaard's Constructivism

Hossein Atrak

Associate Professor, University of Zanjan, Email: Artak.h@znu.ac.ir

Abstract

Constructivism is a theory that believes moral judgments are not real things but they are constructed by practical reason in a rational procedure for resolving practical problems in front of us. Christine Korsgaard, a contemporary American philosopher, is a Kantian constructivist, whose theory I consider in this paper. She is a radical constructivist and disagrees with moral realism and denies moral truths even as abstract facts. According to Korsgaard moral judgments are constructed by rational agents. She believes moral and political principles are generally solutions to human practical problems. She justifies the normativity of moral obligations from this point that they are constructed by agent for resolving his problems. There are some objections to Korsgaard's constructivism; one of them is to place humanity as the source of value.

Keywords: Korsgaard, constructivism, practical problem, humanity.

Introduction

One of the traditional problems in moral philosophy is the nature and entity of moral truths and judgments. Do humans themselves make and construct them or are they facts and truths in the world which humans just discover? Are moral truths and values subjective or objective? Subjectivism and objectivism have been two old rivals in this question. But some philosophers have proposed a new theory between them that is called Constructivism. According to this theory, moral truths are not real and objective, but are constructed by human practical reason. In this view, an action is morally right when there is a sufficient reason to perform it. In this paper I will discuss Korsgaard's constructivism.

1. Definition of Constructivism

Constructivism is a theory about the justification of moral principles. It is the view that moral principles are the ones agents would agree with or endorse if they were to engage in a hypothetical or idealized process of rational deliberation. The differences about related criteria for this rational process and deliberation have produced several varieties of constructivism like Humean, Aristotelian, and Kantian (Bagnoli, 2011).

2. Korsgaard's Constructivism

1-3. Normative Question

Korsgaard's Constructivism is an answer to the main question in history of moral philosophy which she calls normative question. That is a central question about moral requirements. We see that they are inescapable in the sense that they provide reasons to act regardless of an agent's desires and interests. So the question is: from where do they get their authority and obligatory force on us? Why do we make ourselves observe moral duties and principles? What is the origin of moral obligations? What are our reasons for justifying moral obligations? (Korsgaard, 1996: 9-10)

2-3. procedural moral realism

Korsgaard is an anti-realist philosopher. This thought that "human beings simply have unconditional or intrinsic value" is a realistic one standing in contrast to Korsgaard's constructivist thought that claims "we must confer value even upon ourselves" through certain allegedly necessary uses of ethical concepts. She distinguishes two kinds of realism: substantive moral realism and procedural moral realism. "What distinguishes substantive from procedural realism is a view about the relationship between the answers to moral questions and our procedures for arriving at those answers. The procedural moral realist thinks that there are answers to moral questions because there are correct procedures for arriving at them. But the substantive moral realist thinks that there are correct procedures for answering moral questions because there are moral truths or facts which exist independently of

those procedures and which those procedures track” (Korsgaard, 1996: 36-37). She disagrees with the former and agrees with the latter.

3-3.proceduralism

The constructivism Korsgaard embraces is a form of proceduralism according to which the rightness of answers to normative questions is grounded in the fact that these answers are yielded by principles deriving from procedures with some special status. Evaluative and normative facts are not there as abstract facts to be met with or discovered through theoretical investigation of the nature and structure of rational agency, but are constructed through our actual practical activities. “Values are constructed by a procedure, the procedure of making laws for ourselves.” (Korsgaard, 1996: 112)

For Korsgaard, the relevant procedures at the source of normativity are procedures involved with willing, and what gives them their special status is that they are practically necessary for us—formal procedures rational beings *must* employ simply to function as agents at all. Everything starts with the nature of the will and the procedures according to which it must operate if it is to function as a will at all (FitzPatrick, 2005: 654-655).

4-3. Constructivist and resolving problems

In Korsgaard's opinion when we are faced with a practical problem in our life and we don't know what the right action is, the solution is not in looking after a normative moral reality in the world and expecting to discover it, but it is in constructing a practical solution for that problem. She thinks this solution depends on an adequate conception of that problem. For a constructivist, ethical or political principles are solutions to practical problems we are already stuck with (FitzPatrick, 2005, p. 657-658), and this is how normative force is explained: “If you recognize the problem to be real, to be yours, to be one you have to solve, and the solution to be the only or the best one, then the solution is binding upon you.” (Korsgaard, 1996: 114)

According to Korsgaard, the source of normativity in moral obligations is in our humanity and moral identity. Because of self-consciousness, human beings do not do something just out of their desires; rather they ask themselves whether it is right to act on the basis of desire. Korsgaard agrees with Kant that humanity is a value in itself and says that our reasons to do something determine our identity and nature.

She says: “we must therefore take ourselves to be important” and “humanity, as the source of all reasons and values, must be valued for its own sake” (Korsgaard, 1996: 122). Our human identity imposes unconditional obligations to us, whether we are women or men, of this or that ethnic group, of this or that religious or social group, and so on. Therefore, our human identity is the source of our moral norms and obligations. The violation of

these obligations amounts to the loss of our identity. Humanity is a significant part of us.

3. Conclusion

There are strong and weak points in Korsgaard theory. One of the strong points, we think, is a successful justification of moral differences in applied ethics. On the other hand, it seems that, in addition to certain objections to Korsgaard's moral theory, it is also subject to objections to Kant's moral theory, such as the objection that humanity and human practical identity cannot always serve as a successful criterion for the recognition of moral actions.

References

1. FitzPatrick, William J. (July 2005) "The Practical Turn in Ethical Theory: Korsgaard's Constructivism, Realism, and the Nature of Normativity", *Ethics*, Vol. 115, No. 4, pp. 651-691.
2. Lenman, James and Shemmer, Yonatan (2012) *Constructivism in Practical Philosophy*, Oxford University Press.
3. Nagel, Thomas (1996) "Universality and the reflective self", in *the Sources of Normativity*, edited by Onora O'Neill, Cambridge University Press.
4. Korsgaard, Christine M. (1996) *the Sources of Normativity*, edited by Onora O'Neill, Cambridge University Press.
5. Korsgaard, Christine M. (1996b) *Creating the Kingdom of Ends*, Cambridge: Cambridge University.
6. Korsgaard, Christine M. (2008) *the Constitution of Agency: Essays on Practical Reason and Moral Psychology*, New York: Oxford University Press.
7. Korsgaard, Christine M. (2009) *Self-Constitution, Agency, Identity, and Integrity*, New York: Oxford University Press.
8. Watkins, Eric, and Fitzpatrick, William (2002) O'Neill and Korsgaard on the Construction of Normativity, *the Journal of Value Inquiry* 36: 349-367.

University of Tabriz-Iran
Quarterly Journal of
Philosophical Investigations
ISSN (print): 2251-7960 (online): 2423-4419
Vol. 12/ Issue.25/ winter 2019

پژوهش‌های فلسفی

فصلنامه علمی-پژوهشی

سال ۱۲ / شماره ۲۵ / زمستان ۱۳۹۷

برساخت‌گرایی اخلاقی کریستین کرسگارد*

حسین اترک**

دانشیار فلسفه دانشگاه زنجان

چکیده

برساخت‌گرایی نظریه‌ای است که احکام اخلاقی را نه امور واقعی بلکه اموری می‌داند که توسط عقل عملی طی فرآیندی عقلی با توجه به مشکلات عملی پیش‌رو ساخته می‌شوند. کریستین کرسگارد فیلسوف معاصر آمریکایی یک برساخت‌گرایی کانتی است که نظریه او در این مقاله مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد. او مخالف واقع‌گرایی اخلاقی و در زمره برساخت‌گرایان افراطی قرار داده می‌شود که به‌طور کلی وجود حقایق اخلاقی حتی به عنوان حقایق انتزاعی را رد می‌کند و کاملاً آنها را ساخته فاعل اخلاقی می‌داند. کرسگارد به‌طور کلی، اصول اخلاقی یا سیاسی را راه‌حلهایی برای حل مسائل و مشکلات عملی انسان می‌داند. وی هنجارمندی و قدرت دستوری الزامات اخلاقی را از همین‌جا ناشی می‌داند که توسط خود شخص برای حل مشکلاتش ایجاد شده است. برساخت‌گرایی کرسگارد با نقدهایی مواجه شده است که شاید مهم‌ترین آنها عدم توفیق در اثبات انسان به عنوان منبع ارزش است.

واژگان کلیدی: کرسگارد، برساخت‌گرایی، هنجارمندی، انسانیت، واقع‌گرایی.

تأیید نهایی: ۹۷/۹/۲۵

* تاریخ وصول: ۹۵/۱۱/۳۰

** E-mail: atrakhossein@gmail.com

مقدمه

یکی از مسائل سنتی در فلسفه اخلاق تبیین حقیقت و ماهیت احکام اخلاقی و ارزشی است. آیا انسان احکام اخلاقی را خود جعل و ایجاد می‌کند یا آنها حقایقی مربوط به جهان هستی هستند که انسان به طریقی آنها را کشف و ضبط می‌کند؟ آیا ارزش‌های اخلاقی فقط امور ذهنی و درونی هستند یا حقایقی عینی و خارجی؟ دو رقیب سنتی در این مسأله ذهنیت‌گرایی و واقع‌گرایی هستند که هریک تقریرها و نظریه‌های مختلفی را دربرمی‌گیرند. برخی محققان نظریه سومی حدوسط میان ذهنیت‌گرایی و واقع‌گرایی با عنوان عقل‌گرایی یا برساخت‌گرایی^۱ (Constructivism) در نظر می‌گیرند که معتقد است احکام اخلاقی امور عینی و واقعی نیستند؛ بلکه اموری هستند که توسط عقل عملی انسان ساخته می‌شوند. در این نظریه یک شیء یا عمل در صورتی خوب است که دلیل عملی کافی برای ایجاد یا انجام آن وجود داشته باشد (کرسگارد، ۱۳۷۹: ۹۵-۹۶-۲۲۵: Korsgaard, 1996b: 226).

از نظر برساخت‌گرایی به جای اینکه اخلاق را تماماً به احساسات و علایق شخصی تأویل ببریم و آن را از حوزه عقل و استدلال‌پذیری خارج نماییم یا آن را به جهان واقع عینی فرو ببریم و خود را تنها تابع و کاشف ارزش‌ها و پدیده‌ها بدانیم باید طرز نگاه خود به اخلاق را تغییر دهیم و آن را ساخته عقل عملی خود برای بهتر زیستن و حل مشکلات عملی پیش‌روی خود بدانیم. عبارت «راستگویی خوب است» نه بیان‌گر علاقمندی من به راستگویی و نه ارزشمندی عینی راستگویی در جهان واقع است، بلکه حکمی از احکام عقل عملی است که بهترین راه‌کار در مقابله با پرسش پرسش‌گر در زندگی اجتماعی را بیان می‌کند. برساخت‌گرایی را حد وسط بین شناخت‌گرایی و ناشناخت‌گرایی نیز می‌توان دانست. همچنانکه کرسگارد خود در تبیین نظریه‌اش این را می‌گوید:

«آنچه من اکنون می‌خواهم انجام دهم بیان تقابل میان نظریه‌ای در باب مفاهیم
هنجارهای است که من باور دارم پشت نزاع بین شناخت‌گرایان و ناشناخت‌گرایان قرار
دارد و میان نظریه‌ای دیگر که من به عنوان جایگزین اصلی اتخاذ می‌کنم. من این
نظریه جایگزین را به تبع استعمال متداول، برساخت‌گرایی می‌نامم.» (Korsgaard, 2008: 310)

برساخت‌گرایی یکی از نظریات فرااخلاقی در باب فلسفه عملی و توجیه ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی است که در دوره معاصر طرفداران بیشتری پیدا کرده است. ریشه‌های این نظریه را می‌توان به قراردادگرایی هیوم، هابز و روسو بازگرداند. به اعتقاد برخی این نظریه در دوره معاصر با نظریه عدالت جان رالز بار دیگر مطرح شد و با آثاری از همکاران و شاگردان او گسترش یافت. از دیگر برساخت‌گرایان معاصر می‌توان به دیوید گوتیه، فیلسوف آمریکایی-کانادایی، اشاره کرد که در نظریه قراردادگرایانه خود تا حد زیادی متأثر از هابز است. برخی دانشگاه‌ها رووارد را به‌خاطر حضور جان رالز، همکاران و شاگردانش در آن، مرکز توسعه برساخت‌گرایی در دوره معاصر دانسته‌اند. از برساخت‌گرایان معاصر در دانشگاه هاروارد که همکار جان رالز بوده‌اند می‌توان به تیم اسکنون و کریستین کرسگارد (البته کرسگارد از جمله شاگردان رالز نیز بوده است) اشاره کرد. شاگردان رالز مانند انورا نیل (Onora O'Neill)، تامس هیل (Thomas E. Hill) در هاروارد و شاگردان این دو نفر مانند والری تیبریوس (Valerie Tiberius) (شاگرد هیل)، تامر اسکاپیرو (Tamar Schapiro) و شارون استریت (Sharon Street)

(شاگردان کرسگارد) و آرون جیمز (Aaron James) (شاگرد اسکنلون) از دیگر برساخت‌گرایان هستند (Lenman and Shemer, 201: 2).

همانطور که اشاره شد، کریستین کرسگارد، فیلسوف معاصر آمریکایی و استاد دانشگاه هاروارد، یکی از برساخت‌گرایان معروف معاصر است. در این مقاله تلاش می‌شود به خاطر اهمیت این فیلسوف در دوران معاصر و عدم توجه کافی به وی در ایران، نظریه اخلاقی او تبیین و مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

۱. تعریف برساخت‌گرایی

برساخت‌گرایی در اخلاق به دیدگاهی گفته می‌شود که معتقد است حقایق هنجاری درباره آنچه که باید انجام بدهیم، طی یک فرآیند آرمانی (idealized process) از تأمل، انتخاب و توافق عقلی تعیین می‌شوند. به اعتقاد برساخت‌گرایی اصول اخلاقی‌ای که ما باید بپذیریم یا از آن تبعیت کنیم اصولی هستند که فاعل‌ها با آن موافق خواهند بود یا آن را تصدیق خواند کرد، اگر آنها در یک فرآیند فرضی یا آرمانی از تأمل عقلی (rational deliberation) داخل شوند. اختلاف نظر در مورد معیارهای مرتبط با این فرآیند عقلی و تعقل عملی موجب پیدایش انواع مختلف برساخت‌گرایی فرااخلاقی مانند برساخت‌گرایی ارسطویی، هیومی، هابزی، کانتی و ... خواهد شد (Bagnoli, 2011).

برساخت‌گرایی در پاسخ به این مسئله که آیا حقایق هنجاری وجود دارند و اگر وجود دارند چگونه حقیقتی دارند؟ چنین پاسخی می‌دهد: بله حقایق هنجاری وجود دارند، ولی آنها حقایقی مستقل از انسان و عمل او نیستند؛ بلکه آنها توسط عقل عملی در شرایطی خاص ساخته می‌شوند، مانند اینکه اگر فاعل‌های اخلاقی در فلان شرایط خاص از انتخاب، مانند وضع طبیعی (نظریه هابز) یا پشت پرده جهل و بی‌طرفی (رالز) یا اراده آزاد برای تعیین اصول عملی خود (کانت) یا حاکمیت اندیشه برای عمل (کرسگارد) قرار بگیرند با چه اصولی موافقت یا کدامیک را انتخاب می‌کنند (Bagnoli, 2011).

در تعریف دیگری از برساخت‌گرایی گفته شده است که این دیدگاه معتقد است درستی احکام اخلاقی در مورد اینکه چه چیز را باید انجام داد، بوسیله حقایقی درباره آنچه ما باور داریم یا بدان علاقمندیم یا انتخاب می‌کنیم، تعیین می‌شود؛ نه بوسیله حقایقی درباره واقعیات هنجاری پیشین و مستقل که واقع‌گرایی مدعی است (Jezzi, 2017).

۲. تبیین برساخت‌گرایی کرسگارد

۲-۱. پرسش هنجاری

مسئله و پرسشی مهمی که کرسگارد نظریه برساخت‌گرایی خود را اساساً پاسخی به آن می‌داند، این است که الزامات اخلاقی قدرت دستوری و الزامی خود را از کجا به دست آورده‌اند؟ چرا ما خود را ملزم به رعایت اصول و وظایف اخلاقی می‌کنیم حتی زمانی که تمایلی به انجامشان نداریم؟ منشأ بایدها و نبایدهای اخلاقی کجاست؟ دلایل ما در توجیه الزامات اخلاقی چیست؟ الزامات اخلاقی حاکمیت و سلطه خود بر افراد انسانی را از کجا به دست می‌آورند؟ ما خود را تحت یک نیروی قوی برای وفای به عهد، وقتی به کسی قولی می‌دهیم یا بیان حقیقت، وقتی کسی از ما می‌پرسد، می‌بینیم. این نیرو از کجاست؟ کرسگارد این مسأله را «پرسش هنجاری» (normative question) می‌نامد؟ کل نظریات اخلاقی درصدد پاسخ به این پرسش هنجاری هستند (Korsgaard, 1996: 9-10).

به اعتقاد برخی پژوهشگران پرسش هنجاری قلب نظریه برساخت‌گرایی کرسگارد و همچنین نقطه مرکزی حمله او به واقع‌گرایی است (FitzPatrick, 2005: 654). کرسگارد تلاش می‌کند در طرح نظریه اخلاقی خویش پاسخ پرسش هنجاری را آشکار سازد. وی ضمن نقد نظریات رقیب که از نظر او هیچ‌یک پاسخ‌های

رضایت‌بخشی به این پرسش نمی‌دهند، با الهام از فلسفه عملی ارسطو و بساخت‌گرایی کانت قدرت دستوری الزامات اخلاقی را ناشی از عقل عملی انسان می‌داند.

۲-۲. فرآیندگرایی

ویژگی مهم نظریات بساخت‌گرا از جمله بساخت‌گرایی کرسگارد، فرآیندگرایی^۲ (proceduralism) است. بر اساس این ویژگی پاسخ پرسش هنجاری ریشه در اصولی دارد که از فرآیندهایی با شرایط خاص حاصل می‌شود. برای کرسگارد پاسخ پرسش هنجاری در فرآیند اراده مندرج است. آنچه به این فرآیند حالتی خاص می‌بخشد این است که چنین فرآیندی از نظر عملی برای ما ضروری است. فرآیند اراده، فرآیندی صوری است که موجود عاقل برای اینکه به عنوان فاعل عمل کند باید آن را به کار گیرد. این فرآیندهای ضروری، مبنای اصولی هستند که از آنها پاسخ سوالاتی درباره اخلاق، دلایل و استدلال‌های اخلاقی اخذ می‌شود و درستی این پاسخ‌ها در اخذ شدنشان نه در حکایت‌گری آنها از واقعیات پیشین؛ بلکه از چنین فرآیندهای ضروری عملی قرار دارد (FitzPatrick, 2005: 654-5).

برای روشن شدن فرآیندگرایی در نظریات بساخت‌گرا می‌توان به موارد دیگر اشاره کرد. فرآیندی که بساخت‌گرایی هابز بر اساس آن به اصول اخلاقی نایل می‌شود از این قرار است: وی معتقد است که انسان‌ها دارای میل سبیری‌ناپذیر قدرت هستند. در یک وضع نخستین که هابز آن را «وضع طبیعی» می‌نامد. انسان‌ها بر اساس میل طبیعی خویش به دنبال تصاحب امکانات و تسلط بر دیگران هستند؛ چون این تنها راه تضمین امنیت خویش است. این رقابت بر سر تصاحب امکانات و تسلط بر یکدیگر منجر به وضعیت «جنگ همه علیه همه» می‌شود. برای خروج از این وضعیت انسان‌ها تصمیم می‌گیرند با یکدیگر قراردادی منعقد کنند که آزادی و قدرت خود را به یک حاکم بدهند تا او قانونی که زندگی را قابل تحمل خواهد کرد اجرا کند. وقتی حاکمیت مستقر شد نه تنها دولت سیاسی شکل می‌گیرد؛ بلکه الزامات اخلاقی نیز پدید می‌آیند. عقل فی‌نفسه به ما می‌گوید که چه قوانینی را باید تبعیت کنیم تا صلح و امنیت در میان انسان‌ها مستقر شود. بدین ترتیب اخلاق در چنین فرآیندی برای حل مشکل ناامنی و جنگ در وضع طبیعی شکل می‌گیرد (Korsgaard, 2008: 303).

جان رالز اصول عدالت را از طریق فرآیند انتخاب در شرایط آرمانی به دست می‌آورد. به اعتقاد وی برای رسیدن به اصول اخلاقی به‌جای اینکه وارد منازعات متافیزیکی درباره حقایق اخلاقی شویم باید بررسی کنیم تا بفهمیم این کدام اصول است که تمام شهروندان در شرایط آرمانی انتخاب آنها را بخواهند بپذیرند. او این شرایط آرمانی انتخاب را «وضع نخستین» می‌نامد. در وضع نخستین انتخابگران پشت پرده جهل قرار دارند که آنها را از هرگونه اطلاعاتی درباره هویت و موقعیت اجتماعی‌شان ناآگاه می‌سازد. بدین ترتیب آنها در موقعیت بی‌طرف بدون ملاحظه منافع خود می‌توانند اصول درست را انتخاب کنند. این فرآیند آرمانی یا برساختی شیوه‌ای است برای تشخیص اصولی که شهروندان معتقد به ارزش‌هایی چون آزادی و برابری آنها را انتخاب خواهند کرد. آنها احکام و اصولی عینی هستند که در این شرایط به دست می‌آیند یا ساخته می‌شوند؛ به این معنا که آنها برای تمام شهروندان فارغ از علایق و موقعیت‌شان در جامعه قابل پذیرش هستند (Korsgaard, 2008:321-322; Bagnoli, 2011).

طبق تفسیر کرسگارد، بساخت‌گرایی کانت اصل اخلاقی خود (امر مطلق) را از فرآیند انتخاب اراده آزاد به دست می‌آورد (Korsgaard, 1998: 94; 2008: 322). اراده آزاد انسان با این مشکل مواجه است که چه باید انجام دهد؟ کفایت از خود بپرسد چه چیز انجام خواهیم داد وقتی به‌خاطر آزاد بودن اراده نباید چیزی (اعم از میل، جامعه، دین و ...) اعمال مرا را معین نسازد و قانونی برایش دهد؟ در اینجا ویژگی آزادی اراده یک راه‌حل ارائه می‌کند:

همیشه بر اساس قاعده‌ای عمل کن که بتوانی آن را به عنوان قانونی عام اراده کنی (Korsgaard, 2008: 322)؛ بنابراین اراده برای خود قانون جعل می‌کند. چنین قانونی از اراده خود فاعل مستقل و نه هیچ مرجع بیرونی ناشی می‌شود (Korsgaard, 1996: 98).

۲-۳. واقع‌گرایی فرآیندی

بخش مهمی از نظریه برساخت‌گرایی کرسگارد به نقد واقع‌گرایی اخلاقی اختصاص دارد. دلیل این مسأله رقابت جدی این نظریه با واقع‌گرایی است. همانطور که در مقدمه اشاره شد، برساخت‌گرایی نظریه‌ای در میان ذهنیت‌گرایی و واقع‌گرایی است؛ ولی با توجه به عدم رضایت‌بخشی نظریات ذهنیت‌گرا، تنها رقیب جدی برساخت‌گرایی، واقع‌گرایی است که نظریه‌ای پرقدمت و پرطرفدار است.

کرسگارد تفاوت مهم دیدگاه برساخت‌گرایی با واقع‌گرایی را در برداشت آنها از وظیفه و کارکرد فلسفه عملی می‌داند. واقع‌گرای اخلاقی به فلسفه عملی به عنوان یک موضوع ذاتاً نظری نگاه می‌کند که وظیفه آن پیدا کردن نوعی معرفت اخلاقی است که می‌توانیم در عمل بکار ببریم؛ اما بر طبق ساخت‌گرایی، فلسفه عملی یک موضوع عملی است که وظیفه آن ارائه راه‌حل‌هایی برای مسائل و مشکلات عملی است (Korsgaard, 2008: 325). او واقع‌گرایی اخلاقی را به دو نوع جوهری (substantive moral realism) و فرآیندی (procedural moral realism) تقسیم می‌کند. وی این تقسیم را بر مبنای تفاوت آنها در پاسخ به مسائل و مشکلات عملی مطرح می‌کند. واقع‌گرایی جوهری درصدد است تا پاسخ‌های مسائل اخلاقی را بیابد که با جستجو در حقایق یا واقعیت‌های مسائل اخلاقی در مورد آنها سؤال می‌کنند. در مقابل، واقع‌گرایی فرآیندی دیدگاهی است که بر طبق آن پاسخ‌های مسائل اخلاقی در روش‌ها و هنجارهای درست یا نادرستی که برای پاسخ به آن مسائل وجود دارد نهفته است. بنابراین درستی و نادرستی این پاسخ‌ها به‌خاطر مطابقت یا مخالفت آنها با واقع نیست (Korsgaard, 1996: 35).

به بیان دیگر، هر دو نوع واقع‌گرایی به صدق و کذب گزاره‌های اخلاقی قائل هستند، ولی یکی معیار صدق و کذب را مطابقت یا مخالفت گزاره‌ها با واقعیت‌ها و حقایق عینی خارجی در جهان بیان می‌کند (واقع‌گرایی جوهری) و دیگری مطابقت یا مخالفت آنها با روش‌های درست و نادرست حل مسائل اخلاقی و پاسخ‌دهی به آنها. واقع‌گرایی فرآیندی یک واقع‌گرایی هنجاری است؛ یعنی درستی و نادرستی اخلاقی را بر اساس تطابق و عدم تطابق یک رفتار با هنجارهای پذیرفته شده از سوی شخص می‌سنجد. لذا کرسگارد از این نوع واقع‌گرایی به صورت «واقع‌گرایی هنجاری فرآیندی» (procedural normative realism) نیز نام می‌برد. یک واقع‌گرای هنجاری فرآیندی می‌اندیشد که وقتی پرسش‌هایی عملی در حوزه هنجاری، مانند: «چه باید انجام دهیم؟» یا «چه چیز بهترین‌ها کار در اینجاست؟» یا «چگونه باید زندگی کنم؟» پرسیده می‌شود، پاسخ‌هایی درست و نادرست برای جواب دادن وجود دارد که این پاسخ‌ها در واقع همان معیارهای کلی پذیرفته شده در اخلاق هنجاری هستند؛ مثلاً لذت‌گرایی در پاسخ به سؤال اخیر می‌گوید: «آنگونه زندگی کن که دوست داری». بر اساس این هنجار، کسی که در زندگی‌اش آنگونه که دوست دارد، زندگی نمی‌کند، مرتکب خطای اخلاقی شده است و فعل او واقعاً نادرست است. البته کلمه «واقعاً» در اینجا به معنایی که واقع‌گرایی جوهری نیست. بنابراین، واقع‌گرایی هنجاری فرآیندی در مقابل دیدگاه پوچ‌گرایی قرار دارد که بر اساس آن هیچ باید و نباید اخلاقی؛ هیچ دلیل اخلاقی برای توجیه رفتارهای انسان؛ هیچ معیاری برای تعیین درستی و نادرستی اعمال؛ و هیچ حقیقت هنجاری وجود ندارد (Korsgaard, 1996: 35).

کرسگارد منتقد واقع‌گرایی جوهری و معتقد به واقع‌گرایی فرایندی در نظریه برساخت‌گرایی خویش است. به اعتقاد او اغلب فیلسوفان اخلاقی قرن بیستم مانند فیلسوفان سه قرن اخیر طرفدار این دیدگاه بوده‌اند که کارکرد مفاهیم انسانی و شاید تمام مسائل مفهومی، توصیف جهان است. به اعتقاد کرسگارد این عقیده تقریباً به این اندیشه می‌انجامد که کارکرد زندگی انسانی توصیف جهان است و نادرستی واقع‌گرایی از همین‌جا روشن می‌شود (Korsgaard, 2008: 325-326).

۲-۴. برساخت‌گرایی افراطی

برساخت‌گرایی گاه به دو نوع افراطی و ضعیف تقسیم می‌شود. مراد از برساخت‌گرایی ضعیف دیدگاهی است که احکام اخلاقی طی فرآیندی توسط فاعل اخلاقی استنباط می‌شوند، ولی این احکام به صورت حقایق انتزاعی - درباره آنچه فاعل‌های اخلاقی اگر در شرایطی خاص مانند پشت پرده چهل یا با اطلاعات کامل قرار داشتند، آن را انتخاب می‌کردند یا ارزشمندش می‌شمردند یا انجامش می‌دادند - وجود دارند. طبق این تفسیر، وظیفه فلسفه اخلاق کشف آن حقایق ارزشی از طریق تحقیق و بررسی نظری در مورد ماهیت و ساختار تأمل عقلی (rational deliberation) است. به اعتقاد این محققان چنین برداشت برساخت‌گرایانه از نظریه اخلاقی کانت محتمل است و ممکن است کسی چنین باور داشته باشد که از نظر کانت، حقایق اخلاقی صرفاً از یک اصل که بیان‌گر فرآیندهای ضروری برای اعمال فاعلیت عقلی است استنباط می‌شوند و این حقایق هیچ وجود استقلالی آنگونه که یک واقع‌گرا می‌گوید ندارد؛ ولی با این حال آنها به عنوان حقایق انتزاعی وجودی غیر زمانی دارند که به یک معنا باید به طور نظری کشف شوند، مانند حقایقی درباره مناسبت یا عدم مناسبت یک قاعده عملی برای قانون شدن در یک مملکت (Watkins and Fitzpatrick, 2002: 358-9).

اما برساخت‌گرایی افراطی به طور کلی وجود حقایق اخلاقی حتی به عنوان حقایق انتزاعی را رد می‌کند و کاملاً آنها را ساخته فاعل اخلاقی می‌داند. کریستین کرسگارد نمونه این نوع است. وی می‌گوید: «ارزش‌ها توسط انسان‌ها ایجاد و خلق می‌شوند. البته ما می‌توانیم کشف کنیم که یک قاعده عملی و ماکزیم مناسب آن است که قانون شود یا نه؛ ولی قاعده عملی، قانون نمی‌شود مگر اینکه ما آن را اراده کنیم و به این معنا ارزش‌ها را ایجاد می‌کنیم ... ارزش‌ها بوسیله یک فرآیند ساخته می‌شوند، فرآیند ساختن قوانین برای خودمان» (Korsgaard, 1996: 112). بر اساس نظر کرسگارد ارزش‌ها و حقایق هنجاری نه تنها در محتوا عملی هستند؛ بلکه در ماهیت و ذات خویش عملی‌اند و تنها با فعالیت فاعل عقلی و اعمال فاعلیت او به وجود می‌آیند. این رویکرد افراطی به اخلاق است که در نهایت کرسگارد را منتهی به این پیشنهاد می‌کند که اخلاق واقعاً یک رشته علمی نظری نیست. اخلاق شاخه‌ای از معرفت، معرفت بخش هنجاری جهان، نیست بلکه چیزی است که به‌طور بنیادین عملی است و خالی از چنین ادراک نظری است (Korsgaard, 2008: 9-10).

به اعتقاد برخی محققان نظریه کرسگارد به دو دلیل افراطی است: اول: به خاطر اینکه وی برساخت‌گرایی را نه تنها به طور جامع بر ارزش‌ها و الزامات هنجاری حاصل از غایات ذهنی مختلف ما اطلاق می‌کند و آنها را ساخته خود ما می‌داند بلکه همچنین برساخت‌گرایی را بر ارزش ذاتی و نامشروط انسانیت اطلاق می‌نماید؛ به این معنا که نمی‌توان گفت: انسانیت چیزی ارزشمند در واقع امر است؛ بلکه انسانیت ارزشمند است، چون ما انسان هستیم و آن را ارزش قرار می‌دهیم. دوم: به این دلیل که برساخت‌گرایی کرسگارد بسیار گسترده‌تر از برساخت‌گرایی ضعیف است که اندک جنبه واقعی و عینی برای ارزش قائل است و مدعی است حقیقت ارزش‌ها ریشه در حقایقی دارد که در فرآیندها و شیوه‌های عملی ممکن که توسط فاعل‌های اخلاقی انجام می‌شوند، هستند. به تعبیر دیگر گرچه حقایق

ارزشی هیچ وجود استقلالی آنگونه که واقع‌گرایی ادعا می‌کند ندارند و ارزش‌ها طی یک فرآیند عقلی حاصل و برساخته می‌شوند، ولی این فرآیند ارزش‌سازی، خود مبتنی بر حقایق است که ممکن است به صورت حقایق انتزاعی وجود داشته باشند؛ حقایق در مورد اینکه یک موجود عاقل در فلان شرایط خاص چه چیزی را انتخاب می‌کند یا دستور می‌دهد. ولی کرسگارد حقایق ارزشی را کاملاً وابسته به فرآیندها و شیوه‌های عقلی می‌داند. وی معتقد است که ما ارزش‌ها و الزامات را طی همین فرآیند تصمیم‌سازی و با عملکرد اراده می‌سازیم. حقایق ارزشی و هنجاری حقایق انتزاعی که از طریق تحقیق نظری در مورد ماهیت و ساختار فاعل عاقل حاصل شوند نیستند؛ بلکه از طریق فعالیت عملی واقعی ساخته می‌شوند. این دیدگاه او در مقابل هم واقع‌گرایی و هم برساخت‌گرایی ضعیف است (Watkins, and Fitzpatrick, 2002: 358).

۲-۵. کارکرد عقل عملی

نکته مهم در تبیین برساخت‌گرایی کرسگارد که آن را می‌توان بنیاد برساخت‌گرایی او دانست، تفاوت نوع نگاه او به عقل، مخصوصاً عقل عملی است. برخلاف دیدگاه رایج که عقل را چه نظری و چه عملی، قوه ادراک می‌دانند که وظیفه آن کشف و شناخت حقایق نظری یا عملی درباره جهان یا حوزه افعال انسانی است، کرسگارد عقل را به طور کلی قوه فعالیت و نه قوه انفعالی و پاسخ‌دهنده به حقایق موجود می‌داند. وی عمل را مرتبط به عقل عملی و نوعی از فعالیت‌های عقلانی می‌داند. وی می‌گوید:

«آنگونه که من درباره «عمل» فکر می‌کنم، عمل کردن در معنایی که با عقل عملی در ارتباط است، فعالیت است که برای تولید وضعیت امور (state of affairs) در جهان هدایت می‌شود» (Korsgaard, 2008: 10).

عمل، کنترل داشتن بر حرکت‌هایی است که به وسیله آنها ما وضعیت امور در جهان را می‌سازیم. وی پرسش از اینکه اصول عقل عملی چیستند را با این سؤال که اصول برساختی عقل عملی چیستند و چه چیز عامل کنترل بر حرکات ماست؛ برابر می‌داند (Korsgaard, 2008: 10). کرسگارد اصول عقل عملی را اصول برساختی از فعالیت عقلی می‌داند که انسان‌ها آنها را برای کنترل باورها و اعمالشان وضع می‌کنند (Korsgaard, 2008: 9). با این توضیح روشن می‌شود که وقتی او هنجارهای اخلاقی را اصولی می‌داند که طی یک فرآیند عقلی توسط انسان ساخته می‌شوند (تعریف برساخت‌گرایی)، مقصودش یک فرآیند عقلی نظری برای کشف هنجارها نیست؛ بلکه یک فرآیند و فعالیت عملی برای کنترل رفتارهای خودمان است.

۲-۶. مشکل عملی و توجیه اصول اخلاقی

همانطور که در بخش پرسش هنجاری گفته شد، میزان رضایت‌بخشی نظریات اخلاقی در نحوه پاسخگویی قانع‌کننده آنها به پرسش هنجاری و اینکه چرا ما ملزم به رعایت اصول اخلاقی هستیم که قرار دارند؟ به عقیده کرسگارد، واقع‌گرا در پاسخ به پرسش هنجاری تنها به صورت غیر رضایت‌بخشی می‌گفت که این اصول و الزامات اخلاقی چون حقایق هنجاری هستند پس باید رعایت شوند. در مقابل، به نظر می‌رسد، به‌طور کلی، پاسخ نظریات برساخت‌گرا به پرسش هنجاری بیشتر رضایت‌بخش است؛ زیرا همه آنها در توجیه الزامات اخلاقی و چرایی اطاعت از آنها با وجود یک مشکل و مسأله عملی آغاز می‌کنند و تلاش می‌کنند به‌طور معقولی نشان دهند که الزامات و اصول اخلاقی راه‌حلی مناسب بر این مشکلات عملی است؛ برای مثال؛ برساخت‌گرایی هابز تلاشی برای توجیه اصول اخلاقی برای حل مشکل وضع طبیعی بود؛ برساخت‌گرایی کانت راه‌حلی برای حل مشکل اراده آزاد برای عمل کردن طبق

قواعد عملی بود؛ بر ساخت‌گرایی رالز پاسخی به مشکل جامعه لیبرال در توزیع امکانات بود و بر ساخت‌گرایی کرسگارد پاسخی برای حل مشکل عمل کردن انسان اندیشناک و طالب دلیل است.

کرسگارد مشکل پیش روی انسان به عنوان یک موجود عاقل دارای اراده و ذهن اندیشناک را چگونه عمل کردن می‌داند. تفاوت انسان با حیوان در این است حیوان وقتی به چیزی میل پیدا می‌کند بلافاصله آن را انجام می‌دهد؛ ولی انسان ممکن است بعد از تمایل به چیزی از خود بپرسد آیا انجام دادن آن درست است؟ این ویژگی خودآگاهی انسان است (Korsgaard, 2009: 20). این ویژگی انسان را با مشکلی بزرگ مواجه می‌سازد و آن مشکل هنجاری یا چگونه عمل کردن است. ویژگی عقلانیت انسان و اندیشناکی ذهن او همواره به دنبال دلیل یا دلایلی درست برای انجام فعلی است. او نیازمند دلیل و تأیید آن برای انجام کارهایش است (Korsgaard, 1996: 92-93). کرسگارد می‌گوید:

«... اگر این درست است که عمل نیازمند عامل و فاعل است، پس ضرورت فاعل بودن به ضرورت عمل کردن منتهی می‌شود. و ضرورت عمل، آنچنانکه دیده‌ایم، مشکل و منحصه ماست» (Korsgaard, 2009, : 25-26).

بر این اساس، کرسگارد پرسش هنجاری و مسأله هنجارمندی اصول اخلاقی را بر اساس حل مشکلات عملی انسان جواب می‌دهد. اصول اخلاقی یا سیاسی راه‌حلی‌هایی برای مسائل و مشکلات عملی ما هستند و نیروی الزامی و قدرت دستوری خود را از همین جا کسب می‌کنند. وی می‌گوید:

«اگر شما مشکلی را واقعی تشخیص دهید؛ مشکل خودتان بدانید؛ چیزی که باید آن را حل کنید؛ و راه‌حلش را تنها یا بهترین راه‌حل تشخیص دهید، در آن صورت، آن راه‌حل بر شما لازم الاجرا خواهد بود» (Korsgaard, 1996: 114).

فیتزپاتریک، از شارحان و منتقدان کرسگارد، نظریه وی را دارای دو ادعای اصلی می‌داند: ادعای اول این که قدرت دستوری الزامات اخلاقی به خاطر راه‌حل بودن آنها برای مشکلات عملی پیش روی فاعل‌های اخلاقی است. پاتریک این ادعا را ایده «برداشت حل مشکل عملی» (practical-problem-solving conception) از هنجارهای اخلاقی می‌نامد. ادعای دوم وی این است که مشکلات و مسائل عملی این‌چنینی با «ساخت» (constructing) یک راه‌حل صرفاً بر اساس ادراک دقیق از مشکل حل می‌شود. وی این را «ایده بر ساخت‌گرایی» می‌نامد (FitzPatrick, 2005: 659).

۲-۷. ایده بر ساخت‌گرایی و راه‌حل مشکل

در قسمت قبل گفته شد که کرسگارد اصول اخلاقی را راه‌حلی‌هایی برای مشکل عملی فاعل اندیشناک می‌داند. در این قسمت می‌خواهیم نحوه رسیدن او به این راه‌حل را بر اساس ادراک دقیق از مشکل تبیین کنیم که فیتزپاتریک آن را «ایده بر ساخت‌گرایی» نامید.

به نظر کرسگارد وقتی با یک مشکل و مسأله عملی در زندگی مواجه می‌شویم، راه چاره این نیست که به دنبال یک حقیقت هنجاری اخلاقی در جهان واقع باشیم و انتظار کشف آن را بکشیم، بلکه راه چاره در ساختن راه‌حلی عملی برای آن مشکل است. به عقیده وی این راه‌حل بر تصویری ساده از مشکل مبتنی است. اصولی که راه‌حل را می‌سازند به‌طور ضمنی در یک ادراک دقیق از مشکل نهفته هستند و تنها با تأمل بر روی ماهیت مشکل به دست می‌آیند (FitzPatrick, 2005: 657-658). برای یافتن راه‌حل باید دید آیا خاصیت و ویژگی‌ای در خود مشکل وجود دارد که راه حل آن مشکل را به ما نشان دهد؟ در مسأله رالز، ویژگی‌ای که در مشکل جامعه لیبرال وجود دارد

و راه‌حل را به ما نشان می‌دهد که جامعه آزاد باید به آزادی اعضای خود احترام بگذارد و آنها را قادر سازد تا تصور خودشان از خوب و خیر را دنبال کنند. در مسأله کانت، ویژگی مشکل عمل آزاد که راه‌حل مشکل را به ما نشان می‌دهد، این است که عمل آزاد عملی است که فاعل خود برای خویش انتخاب می‌کند (Korsgaard, 2008: 323).

بر همین اساس، کرسگارد راه‌حل مشکل عملی انسان یعنی «من چه باید انجام دهم؟» را در تمرکز بر روی اینکه «من کیستم یا چیستم؟» می‌داند. به اعتقاد او، به‌طور کلی، الزامات و بایدهای ما، اعم از اخلاقی و غیراخلاقی، از هویت و کیستی ما ناشی می‌شود؛ از اینکه من یک معلم، شاعر، کارمند، پلیس، پدر، مادر، فرزند و ... هستم. پدر می‌گوید: چون من یک پدر هستم باید هزینه‌های زندگی خانواده را تأمین کنم. معلم می‌گوید: چون من یک معلم هستم باید شیوه درست زندگی کردن را به دانش‌آموزانم بیاموزم. وی هویتی که منشأ الزامات ماست را «هویت عملی» (practical identity) می‌نامد. هر فردی ممکن است هویت عملی متعددی در زندگی شخصی خویش داشته باشد. هم معلم باشد، هم پدر باشد، هم دوست باشد، هم شهروند یک کشور باشد و غیره. اما بالاتر از همه آنها «هویت انسانی» ما قرار دارد. از نظر کرسگارد هویت انسانی ما منشأ الزامات اخلاقی است. اما هویت انسانی تنها در صورتی می‌تواند منشأ الزام باشد و قدرت دستوری بر ما داشته باشد که ما انسانیت را و هویت خود به عنوان انسان را ارزشمند بدانیم. از نظر کرسگارد اثبات ارزشمندی انسانیت برای ما بسیار ساده است. انسانیت ارزشمند است چون همه ما انسانیم. اگر ما هر چیز دیگری غیر از انسانیت را دارای ارزش برای خود بدانیم، این در نهاد خود مستلزم یک پیش‌فرض است و آن اینکه من به عنوان انسان ارزشمندم. اگر انسانیت ارزشمند نباشد هیچ چیز دیگر غیر از انسانیت ارزشمند نخواهد بود. اما ارزشمند دانستن انسانیت در خود مستلزم ارزشمند دانستن دیگر انسان‌ها نیز هست (Korsgaard, 1996: 121-124). بدین ترتیب با تمرکز بر روی مشکل عملی انسان اندیشناک به راه‌حل مشکل رسیدیم. انسانیت منبع ارزش‌ها و دلایل عملی ماست. کرسگارد می‌گوید:

«اگر شما هیچ درکی از هویت عملی‌تان نداشته باشید، شما دیگر دلیلی برای عمل نخواهید داشت و چون آگاهی شما اندیشناک است، پس شما هرگز نخواهید توانست عمل کنید؛ زیرا شما نمی‌توانید بدون دلیل عمل کنید و انسانیت شما منبع دلایل شماست. شما باید به انسانیت خود ارزش بگذارید اگر می‌خواهید همیشه عمل کنید» (Korsgaard, 1996: 122-123).

روشن است که این ایده کرسگارد از برساخت‌گرایی کانت و امر مطلق او نشأت گرفته است. این ارتباط و استنتاج را خود او چنین بیان می‌کند که انسان برای عمل نیازمند دلیل است. این دلیل نمی‌تواند از بیرون از وجودش بر او تحمیل شود چون اراده او آزاد است. بنابراین این دلیل باید دلیل خودش باشد. دلیل عملی در قالب اصل بیان می‌شود؛ پس فاعل انسانی نیازمند اصل عملی است. کرسگارد این اصل را از تحلیل فاعلیت (agency) انسان و مقتضای عاملیت او استنباط کرد. فاعل (agent) کیست؟ فاعل علت خودمختار و مؤثر حرکات و اعمال خویش است. فاعلیت دو جزء ماهوی دارد: خودمختاری و صاحب اثر بودن. بنابراین اصلی که فاعل مختار باید طبق آن عمل می‌کند، امر مطلق کانت است. برای اینکه فاعل خودمختار باشید ضروری است که اعمال شما توسط خودتان به عنوان موجود واحد ایجاد شود. لذا برای فاعل شدن باید شما واحد باشید و به هویت متعدد و تکثر خود وحدت ببخشید و خود را یک کل واحد سازید. وحدت‌بخشی به خود به عنوان فاعل واحد مقتضی عمل بر اساس یک قانون عام (امر مطلق کانت) است. قانونی که از اراده خود فاعل نشأت گرفته باشد. بنابراین فاعل عاقل باید بر اساس قانون عام عمل کند

تا از این طریق وظیفه خودسازی به عنوان فاعل را انجام دهد. این قانون عام از شما می‌خواهد همیشه به نحوی عمل کنید که هر موجود عاقلی بتواند طبق آن عمل کند (Korsgaard, 2009: 212-214).

به‌طور خلاصه، برداشت نویسنده این است که کرسگارد دو صورت اول امر مطلق یعنی اصل قانون عام و اصل انسانیت را به عنوان قانون اخلاقی چنین نتیجه می‌گیرد: (۱) انسان ناگزیر از عمل کردن است؛ (۲) عمل نیازمند دلیل است؛ (۳) هویت عملی به‌طور کلی منبع دلایل عملی ماست؛ (۴) هویت انسانی ما مقدم بر هر هویتی است. بنابراین هویت انسانی منبع دلایل ما برای عمل اخلاقی است؛ (۵) اخذ هویت انسانی به عنوان منبع دلایل عملی مستلزم ارزش دانستن انسانیت است؛ (۶) بنابراین همیشه چنان عمل کن که انسانیت را چه در خود و چه در دیگران همیشه غایت قرار دهی (اصل انسانیت کانت)؛ (۷) ما باید به هویت انسانی خود به عنوان یک فاعل واحد وحدت ببخشیم؛ (۸) پس همیشه چنان عمل کن که بتوانی اراده کنی عمل تو قانون عام گردد (اصل قانون عام کانت).

۲-۸. مفاهیم اخلاقی

بخش مهم دیگر از تبیین نظریه برساخت‌گرایی کرسگارد بیان دیدگاه او درباره مفاهیم اخلاقی مانند خوب و درست است. کرسگارد مفاهیم اصلی اخلاقی را واژگانی برای راهنمایی عملی و هدایت انتخاب‌های انسان می‌داند نه اینکه مفاهیمی ماهوی حاکی از واقعیات مستقل خارجی، به هر نحو ممکن باشند.

«بنابراین مطابق برساخت‌گرایی مفاهیم هنجاری نام‌هایی برای اشیاء یا واقعیات یا اجزاء واقعیات که ما در جهان مواجه هستیم، نیستند. آنها نام‌هایی برای راه‌حل‌های مشکلات هستند، مشکلاتی که ما آنها را نامگذاری می‌کنیم تا آنها را به عنوان موضوعاتی برای تفکر عملی نشان دهیم و نمایان سازیم. نقش مفهوم درست، راهنمایی برای عمل است. نقش مفهوم خوب ممکن است هدایت انتخاب ما در میان گزینه‌ها یا اهداف باشد» (Korsgaard, 2008: 322).

این سخن وی با دیدگاه ناشناخت‌گرایی ناول اسمیت بسیار قابل مقایسه است که مفاهیم اخلاقی را خالی از هر گونه معنا می‌داند و معنای آنها را به کاربردشان فرو می‌کاهد و کاربردهای اصلی و فرعی متعددی برای واژه خوب مانند: انتخاب، توصیه، ترغیب، دستور، تحسین و ... بیان می‌کند (نک: اترک و صفری، ۱۳۹۵: ۴۵).

کرسگارد تمام مفاهیم اخلاقی، چه ارزشی مانند خوب و بد و چه هنجاری مانند درست و نادرست را مفاهیم ساختگی از سوی انسان برای حل مشکلات عملی خویش می‌داند که حقیقت و واقعیت آنها در همین هنجارمندی و راه‌حل بودن برای مشکلات عملی هستند نه اینکه مابه‌ازاء و واقعیتی و رای آن در جهان خارج داشته باشند.

«مفاهیم هنجاری مانند درست، خوب، الزام و دلیل، نام‌هایی ما برای راه‌حل‌های مشکلات هنجاری هستند؛ برای چیزهایی که ما هنگام مواجهه با این مشکلات به دنبال آنها هستیم. اگر ما گاه در حل این مشکلات موفق باشیم، در آن صورت، حقایق هنجاری وجود پیدا خواهند کرد؛ یعنی، گزاره‌هایی که مفاهیم هنجاری را به درستی بکار می‌برند» (Korsgaard, 1996: 47).

کرسگارد برساخت‌گرایی را ایده‌ای خاص و جدید در حوزه اخلاق نمی‌داند؛ بلکه چیزی است که در زندگی روزمره رایج بوده و ما برخی مفاهیم زندگی را نام‌هایی برای راه‌حل‌های مشکلاتمان قرار می‌دهیم. برای مثال؛ مفهوم صدلی را در نظر بگیرید. برای چه ما مفهوم صدلی داریم؟ قطعاً نه به این دلیل که این مفهوم بخشی از

درک ما از جهان است؛ چون ممکن است موجودات جهان دیگر بدنی مانند ماهی داشته باشند که هیچگاه نیاز به نشستن نداشته باشند. مفهوم صندلی به این دلیل وجود دارد که ساختار بدن انسانی طوری است که نیاز به نشستن دارد. بنابراین مفهوم صندلی یک مفهوم کارکردی است. صندلی چیزی است که نقشی ضروری در زندگی انسان بازی می‌کند و مفهوم صندلی با این پرسش شکل گرفته است: چه چیزهایی این نقش را می‌توانند به خوبی بازی کنند؟ احتمالاً اولین کسی که مفهوم صندلی را ساخت همان کسی بود که شیئی برای نشستن ساخت و مفهوم صندلی را برای آن شیء (صندلی) وضع کرد. از نظر کرسگارد با این تفسیر از برساخت‌گرایی مفاهیم اخلاقی مفاهیم مصنوعی و ساختگی می‌شوند، ولی این به معنای دلبخواهی و نسبی بودن آنها نیست؛ زیرا برخی مصنوعات مانند صندلی هستند که همه انسان‌ها در همه فرهنگ‌ها نوعی از آن را دارند و این به‌خاطر آن است که این مفهوم ساختگی باید از برخی ویژگی‌ها برای حل مشکل برخوردار باشد (Korsgaard, 2008: 323). به تعبیر دیگر در واقع عینی بودن و واقعی بودن ویژگی‌ها و خصوصیات مشکل است که مفهوم ساخته شده برای حل آن را نیز به نحوی واقعی و عینی می‌سازد.

وی در تأیید نظر خود به کلام برنارد ویلیامز نیز استناد می‌کند که او گفته است که ارزش‌های یک فرهنگ بخش از شیوه‌های زندگی آنهاست که توسط خود افراد ساخته می‌شود هرچند که خودشان آگاهانه این کار را نکنند (Korsgaard, 2008: 323).

۳. ارزیابی برساخت‌گرایی کرسگارد

۳-۱. نکات قوت

۳-۱-۱. تبیین بهتر از اختلافات اخلاقی

به نظر نگارنده شاید مهم‌ترین توفیق نظریه برساخت‌گرایی کرسگارد استفاده از آن در توجیه مناسب از اختلافات موجود در حوزه اخلاق کاربردی است. اخلاق کاربردی عمدتاً به موضوعات چالش‌برانگیزی که دو طرف موافق و مخالف دارد می‌پردازد. به عنوان مثال؛ در بحث سقط جنین نزاع بر سر این است که آیا سقط جنین از نظر اخلاقی جایز است یا نه؟ بر اساس دیدگاه واقع‌گرایی اخلاقی نزاع این دو گروه بر سر این است که کدام نظر مطابق واقع است، جواز یا ممنوعیت سقط؟ اما هیچکدام از طرف‌ها نمی‌توانند اثبات قانع‌کننده و تمام‌عیاری ارائه دهند که نظر کدامیک مطابق واقع است. سؤال این است که آیا واقعاً واقعی برای این گزاره‌های اخلاقی وجود دارد؟ اگر چنین واقعی وجود داشت، پس چرا یافتن آن در این حد مشکل شده است؟! چرا با وجود گذشت سالیان هنوز مسائل اخلاق کاربردی لاینحل می‌نماید؟ اینجاست که نظریه برساخت‌گرایی قانع‌کننده‌تر از واقع‌گرایی به نظر می‌رسد. از نظر برساخت‌گرایی دلیل این نزاع و کشمکش دو طرف آن است که هر یک تلاش می‌کنند بهترین راه‌کار عملی را برای مشکل موجود در بحث سقط جنین یعنی اولویت حق زن یا جنین ارائه کنند. هیچ حکم واقعی و عینی مربوط به جهان واقع در کار نیست؛ بلکه هر طرف بر اساس مبانی نظری خود و ملاک‌ها و معیارهایی که در اخلاق هنجاری برای درستی و نادرستی پذیرفته است، بهترین راه‌کار را پیشنهاد می‌کند. در نتیجه این اختلاف در مبانی و معیارها باعث اختلاف در راه‌کارهای پیشنهادی خواهد شد و از آنجا که همیشه یک راه‌حل برای یک مسأله وجود ندارد، پاسخ‌های مختلف به یک مسأله طبیعی خواهد بود.

۳-۱-۲. توجیه بهتر از هنجارمندی اخلاق

نقطه قوت دیگر برساخت‌گرایی توجیه بهتر و قوی‌تر از هنجارمندی اخلاق و قدرت دستوری الزامات اخلاقی است. به نظر می‌رسد ذهنیت‌گرایی و واقع‌گرایی توجیهات رضایت‌بخشی از هنجارمندی اخلاق به دست نمی‌دهند. ذهنیت‌گرا هنجارمندی و قدرت دستوری الزامات اخلاقی را به خوشایندی و ناخوشایندی فرد از عمل تأویل می‌برد ولی بسیار پیش می‌آید که ما خود را ملزم به انجام یک دستور اخلاق می‌کنیم که اصلاً از انجامش خوشمان نمی‌آید. واقع‌گرایی صرفاً با گفتن اینکه این یک دستور واقعی مربوط به بخشی از جهان واقع است که توسط عقل یا خدا یا ... از آن مطلع می‌شویم، می‌خواهد ما را ملزم به رعایت این اصول بکند. اما افسوس که صرف ادعای واقعی بودن یک هنجار ما را وادار به انجام آن نمی‌کند. در مقابل، بر طبق ساخت‌گرایی کرسگارد، اگر تو خود را ناگزیر از عمل کردن می‌دانی که چنین است و در یک موقعیت این کنم یا آن کنم گیرافتاده‌ای، با تفکر و اندیشه بهترین راهکار عملی مشکل را خودت پیدا کن. اگر مشکل، مشکل توست و اگر راه‌حل، راه‌حل خودت است، پس دیگری درنگی برای انجام دستور عقل نخواهد بود.

۳-۲. نکات ضعف

۳-۲-۱. نقد انسانیت به عنوان منبع ارزش‌ها

به اعتقاد فیتزپاتریک یک اشکال نظریه کرسگارد در تفسیر نادرست او از اصل انسانیت کانت است. وی استدلال کرسگارد را به شکل زیر تنظیم می‌کند:

(۱) برای اینکه همواره به عنوان فاعل عمل کنیم (که به خاطر موجود خودآگاه بودن گریزی از آن نیست) باید دلیلی برای عملمان داشته باشیم. معنایش این است که ما باید ملاحظاتی را در نظر بگیریم که فراهم‌کننده دلایل خوب برای عمل کردن ما به روشی خاص هستند.

(۲) برای اینکه ملاحظاتی در نظر بگیریم که فراهم‌کننده دلایل خوب برای عمل کردن ما به روشی خاص هستند، باید غایاتی را به عنوان امر واقعاً خوب یعنی به عنوان چیزی که ارزش تعقیب دارند در نظر بگیریم.

(۳) اگر ما باید غایاتی را به عنوان امر واقعاً خوب در نظر بگیریم باید خودمان را قادر به اعطای ارزش به موضوعات مورد انتخاب‌مان و غایاتی که تعیین می‌کنیم لحاظ کنیم؛ این یعنی ما باید خودمان را اعطاکننده ارزش و منبع ارزش آن غایات در نظر بگیریم.

(۴) اگر ما چنان هستیم که خودمان را اینگونه لحاظ کنیم، پس باید خودمان را مهم بدانیم و به آن ارزش دهیم. در واقع، باید خودمان را به عنوان ارزش نامشروط به خاطر داشتن طبیعت عقلی در نظر بگیریم.

(۵) بنابراین ما باید خودمان را به عنوان ارزش نامشروط به خاطر داشتن طبیعت عقلی در نظر بگیریم. (نتیجه ۱-۴)

(۶) اگر ما باید خودمان را صرفاً بر اساس داشتن طبیعت عقلی‌مان به عنوان دارنده چنین ارزشی در نظر بگیریم، پس باید دیگر موجودات برابر دارنده طبیعت عقلی را نیز چنین در نظر بگیریم.

(۷) بنابراین ما باید موجودات عاقل را به عنوان غایات ارزشمند نامشروط در ذاتشان در نظر بگیریم. این اصل فرمول انسانیت است (FitzPatrick, 2005: 662-663).

فیتزپاتریک می‌گوید که اگر استدلال فوق بخواهد منسجم و سازگار باشد باید فاعل را به عنوان ارزش فی‌نفسه و بی‌قید و شرط و اعطاکننده ارزش به غایات خود در نظر بگیریم (بر اساس مقدمات ۳ و ۴)؛ ولی کرسگارد هیچ دلیلی در حمایت از این ادعای خود نیاورده است. به اعتقاد او این ادعای کرسگارد صرفاً یک ادعای روانشناختی در مورد این است که چگونه یک فاعل امور را ارزشمند می‌بیند و منبع ارزش از نظر او چیست؟ همانطور که مقدمه ۱

و ۲ مقدمات روانشناختی هستند، مقدمات ۳ و ۴ هم باید روانشناختی در نظر گرفته شوند نه مقدمات عینی هنجاری. آنگونه که کرسگارد در نظر دارد. کرسگارد ادعا داشت که از طریق برهان کانت یک شخص می‌تواند خود را به عنوان منبع ارزش ملاحظه کند؛ اما اشکال سخن او این است که گرچه ممکن است برخی فاعل‌های اخلاقی از این طریق خود را منبع ارزش لحاظ کنند، ولی اگر این سخن او را به معنای روانشناختی تفسیر کنیم که می‌خواهد بگوید ما در اعمال فاعلیت خود چگونه عمل می‌کنیم یا چگونه باید خودمان را لحاظ کنیم، آشکارا در مورد خیلی از افراد نادرست است. خیلی از مردم، درست یا نادرست، تصور می‌کنند که وفاداری یا پرهیزکاری مهم هستند تنها به این خاطر که خدا به آنها دستور داده است یا مراقبت از حیوانات به خاطر الزامی است که آنها درد را احساس می‌کنند و درد کشیدن بد است. بنابراین حتی اگر این باورها نادرست باشد، باز نمی‌توان گفت که این دست از مردم خود را منبع ارزش می‌دانند و آنها الزامات وفاداری و پرهیزکاری را برای حل مشکل عملی خود اختراع کرده‌اند. بنابراین به اعتقاد پاتریک اصلا نیازی نیست که فاعل‌های اخلاقی موضعی را که کرسگارد در مقدمه ۳ و ۴ توصیف کرده است برای اعمال فاعلیت خود اتخاذ کنند (FitzPatrick, 2005: 666-668).

۳-۲-۲. نقد واقع‌گرایی فرآیندی

تامس نیگل، فیلسوف آمریکایی معاصر، نقدی بر تقسیم کرسگارد از واقع‌گرایی به جوهری و فرآیندی دارد. کرسگارد واقع‌گرایی جوهری را به دیدگاهی تعریف می‌کند که باوری متافیزیکی درباره وجود ماهیات و حقایق اخلاقی دارد. اما به اعتقاد نیگل واقع‌گرایی جوهری نیازی به داشتن هرگونه محتوای متافیزیکی ندارد؛ بلکه تنها نیازمند این است که اعتقاد داشته باشد که پاسخ‌هایی برای سؤالات اخلاقی وجود دارد که قابل فروکاستن به چیز دیگری نیستند. در مقابل، واقع‌گرایی فرآیندی با هرگونه فروکاهشی سازگار است. به اعتقاد نیگل مسأله در بحث واقع‌گرایی این است که صدق و کذب گزاره‌ها درباره آنچه ما دلیلی برای انجامش داریم یا آنچه ما باید انجام دهیم، بر چه چیز مبتنی است؟ آیا صدق و کذب آنها مبتنی بر چیزی است که ما فکر یا آن را انتخاب می‌کنیم؟ به اعتقاد کرسگارد حداقل در اخلاق چنین است و صدق و کذب گزاره‌ها مبتنی بر این است که ما چه می‌اندیشیم و چه راه‌کاری را برای مشکل عملی خود انتخاب می‌کنیم. به نظر نیگل این اشتباه است؛ زیرا در این صورت شما یک حوزه کامل اندیشه (حقایق موجود در جهان) را بر اساس چیزی خارج از آن حوزه (اندیشه انسان) تبیین می‌کنید که کمتر از آن بنیادین است. شما باید در مورد جهانی بیندیشید که بخشی از آن هستید نه اینکه در مورد خودتان و آنچه احساس می‌کنید که هستید. تفکر در مورد اینکه آیا آنچه که شما را واداشته است تا بخواهید چیزی را انجام دهید، واقعا دلیلی برای انجام دادن آن است یا نه، ممکن است تاحدودی هویت شما را معین کند ولی از هویت شما اخذ نمی‌شود (Nagel, 1996: 205-206).

این اشکال نیگل چندان وارد به نظر نمی‌رسد؛ زیرا می‌توان با کرسگارد هم عقیده بود که حداقل اخلاق در نگاه اول مربوط به عمل انسان است نه مربوط به جهان واقع و اشیاء. اخلاق در مورد وجود و خلقت جهان مادی یا غیرمادی نیست. اخلاق حکمت نظری نیست بلکه حکمت عملی است. بنابراین نیازی به خارج ساختن آن از این قلمرو به گستراندن آن به قلمرو حقایق و فکت‌های خارج از انسان نیست. می‌توان اخلاق را بر اساس اندیشه انسان، نیازها، علایق و غایات او توجیه کرد. همان کاری که کرسگارد تلاش دارد انجام دهد.

۳-۲-۳. ارزش ذاتی انسان

کرسگارد دیدگاه خود درباره انسان به عنوان منبع ارزش را شکلی از اصل انسانیت کانت بیان می‌کند. کانت می‌پرسد: چه چیز باعث می‌شود تا ما اشیاء و اموری که مورد علاقه و تمایل ما هستند را خوب بخوانیم؟ پاسخ او نفی نوعی

واقع‌گرایی است. او منکر آن است که خوبی در خود این موضوعات باشد. چون شرایط فیزیولوژیکی، روانشناختی و اجتماعی در امیال و علایق ما دخیل هستند. کانت معتقد است که ارزش موضوعات به خاطر خودماست. اشیاء مهم هستند، چون برای ما و نسبت به ما مهم هستند. بنابراین ارزش انسانیت به طور ضمنی در هر انتخاب انسان وجود دارد. لذا اگر دلیلی برای اعمال انسان وجود داشته باشد، آن خود انسان است. بنابراین انسانیت به عنوان منبع تمام دلایل و ارزش‌ها باید برای خودش ارزشمند باشد (Korsgaard, 1996: 122). کرسگارد نیز دقیقاً همین نظر کانت را دارد.

اشکالی که به نظر می‌رسد این است که اگر همه چیز ارزش خود را از ارزشمندی انسان به دست می‌آورد، سؤال خود انسان ارزشش را از کجا به دست می‌آورد؟ سخن کرسگارد در پاسخ به این پرسش صرفاً این است که «چون همه ما انسان هستیم و انسانیت را ارزشمند می‌دانیم؛ پس انسانیت ارزشمند است» (Korsgaard, 1996: 124). این پاسخ، ارزشمندی انسانیت در واقع را اثبات نمی‌کند بلکه حداکثر ارزشمندی انسانیت برای انسان‌ها را ثابت می‌کند. در نتیجه، ما ناگزیر از اثبات ارزشمندی انسان در جهان واقع هستیم؛ چراکه در غیر اینصورت پاسخی برای کسی که می‌گوید من انسانم ولی انسانیت برای من ارزشمند نیست، نه انسانیت خودم و نه انسانیت دیگران، نخواهیم داشت. به تعبیر دیگر ادعای کرسگارد در حد یک ادعای روانشناختی که اغلب انسان‌ها با آن موافق هستند باقی خواهند ماند و به یک ادعای هستی‌شناختی که فارغ از احساس افراد، قابل رد و اثبات، و استدلال و انکار باشد، تبدیل نخواهد شد.

اما سؤال مهم‌تر این است که این کدام انسان است که منبع و معیار همه ارزش‌هاست؟ انسان مصادیق زیادی دارد که هر یک امیال و علایق مختلف و متکثری دارند. اساساً انسان چیست؟ انسانیت انسان به چیست؟ آیا امیال و خواهش‌های نفسانی جزء ماهیت انسانی است یا انسانیت انسان فقط به عقل اوست؟ با توجه به فیلسوف کانتی بودن کرسگارد پاسخ او این خواهد بود که انسانیت انسان به عقل اوست و امیال و علایق خارج از هویت انسان خردمند هستند. ملاک و معیار ارزش، انسانی است که شهروند مملکت غایبات است، انسانی که صرفاً بر اساس اصل امر مطلق رفتار می‌کند (Korsgaard, 1996: 239-240). اما این ادعاهای کانت مورد انتقاد بسیاری بوده است (نک: اترک، ۱۳۹۲: ۳۰۵-۳۳۰؛ ۳۳۹-۳۴۲)

۳-۲-۴. خالی ساختن اخلاق از فضایل و رذایل

به نظر می‌رسد در نظریه برساخت‌گرایی کرسگارد جایی برای فضایل و رذایل اخلاقی و تبیین آنها در نظر گرفته نشده است. اگر بر اساس تعریف او از خوب و فروبردن آن به انتخاب عملی بخواهیم فضایل و رذایل را تبیین کنیم باید بگوییم فضایل و رذایل مفاهیمی هستند که برای هدایت عملی ما و حل مشکلات عملی وضع شده‌اند. مثلاً؛ فضیلت عدالت برای حل مشکل توزیع امکانات، نیکوکاری برای حل مشکل خودگرایی و بی‌توجهی به دیگران که در توزیع امکانات سهم خود را نگرفته‌اند، صبوری برای حل مشکل تلاش کردن و نرسیدن به هدف و ... وضع شده است. در این صورت تفاوت انسان فضیلمند و رذیلمند در این خواهد بود که یکی راه حل عملی مناسبی و دیگری راه‌حل نامناسبی را برای حل مشکل عملی انتخاب کرده است. نتیجه چنین نگاهی آن است که فضیلمندی و رذیلمندی دیگر بار ارزشی و ضد ارزشی خود را به عنوان یک ملکه راسخ در نفس از دست خواهد داد به این معنا که نمی‌توان اشخاص متصف به فضایل و رذایل را به خاطر داشتن یا نداشتن صفتی راسخ در نفس تحسین و تقبیح کرد و زیبایی و زشتی به عنوان دو مفهوم ارزشی را بر آنها اطلاق کرد. به نظر می‌رسد تحسین و تقبیح چیزی یا

زشت و زیبا خواندن آن علاوه بر بخش عملی، بار ارزشی غیرقابل تحویل به عمل نیز دارد. چنین اشکالاتی از سوی فضیلت‌گرایان اخلاقی به نظریه اخلاقی کانت نیز وارد شده است (نک: اترک، ۱۳۹۲: ۳۴۳-۳۴۷).

نتیجه‌گیری

در این مقاله ضمن تبیین برساخت‌گرایی به‌طور کلی و بیان ویژگی‌های آن، نظریه برساخت‌گرایی کریستین کرسگارد به‌طور خاص بررسی شد. کرسگارد با تفسیر برساخت‌گرایی خاص خویش از فلسفه اخلاق کانت، نظریه‌ای ابتکاری در باب ماهیت احکام اخلاقی و هنجارمندی اصول اخلاقی ارائه کرد که بخش‌های مختلف آن تبیین شد. با وجود جنبه‌های ابتکاری و نقاط قوت این نظریه مانند توجه بهتر از هنجارمندی اخلاق و اختلافات اخلاقی به نظر می‌رسد این نظریه نیز مانند هر ایده جدیدی با چالش‌ها و اشکالاتی دست به‌گریبان است. مهم‌ترین اشکال این نظریه در تبیین منشأ ارزش و اثبات انسانیت به‌عنوان منبع ارزش و فروکاستن تمام اخلاق به امور هنجاری و عدم اصالت دادن به جنبه ارزشی اخلاق، فضایل و ردایل اخلاقی است. به نظر نگارنده اگر بتوان تبیینی که برساخت‌گرایی از منشأ الزامات اخلاقی به‌دست می‌دهد با تبیینی که برخی از تقریرهای اخلاق فضیلت از منبع ارزش‌ها به دست می‌دهند، نظریه‌ای تلفیقی و جامع به‌دست داد که در هر دو جنبه اخلاق یعنی الزام و ارزش دربرگیرد، نظریه‌ای کامل‌تر و موفق‌تر ارائه خواهد شد.

تقدیر و تشکر

این مقاله حاصل دوره فرصت مطالعاتی نویسنده (۲۰۱۵-۲۰۱۶) در دانشگاه هاروارد و ملاقات با پروفیسور کریستین کرسگارد است. بدین وسیله از ایشان به‌خاطر فرصتی که در اختیار بنده گذاشتند و چیزهایی که از ایشان یاد گرفتم تشکر و قدردانی را می‌کنم.

پی‌نوشت‌ها

۱. معادل‌های فارسی متعددی برای این واژه در کتاب‌ها و مقالات فارسی زبان بکار رفته است. برای نمونه مهدی زمانی به‌خاطر مشابهت این نظریه با نظریه اعتبارات علامه طباطبایی در مقاله خود آن را «اعتبارگرایی» ترجمه کرده است (زمانی، ۱۳۸۸، ص ۸۸)؛ ولی نویسنده با توجه به اینکه این نظریه بر ساخته شدن هنجارهای اخلاقی بر اساس یک فرآیند عقلی تأکید دارد، آن را «برساخت‌گرایی» ترجمه کرده است.

۲. از این واژه نیز ترجمه‌های مختلفی شده است. مهدی زمانی procedure را «رویه» و علیرضا باهوش آن را «روال» ترجمه کرده‌اند (زمانی، ۱۳۸۸: ۹۰؛ باهوش، ۱۳۸۹: ۱۸). نویسنده با توجه به اینکه در معنای این واژه process ذکر شده است و اغلب این کلمه به فرآیند ترجمه می‌شود و کلمه فرآیند نسبت به واژگان رویه و روال، مانوس‌تر و پرکاربردتر است، این معادل را ترجیح داده است.

References:

- Atrak, Hossein (2014) *Vazifegeraee e Akhlagi e Kant*, Qom: Islamic Sciences and Culture Academy
- Atrak, Hossein & Safari, Shabnam (2017) "The Semantics of "Good" in Nowell-Smith's Thought" *Journal of Nagd va Nazar* , Volume 21, Issue 82, Autumn 2016, Page 31-61, http://jpt.isca.ac.ir/article_21592_en.html

- Bahosh, Alireza (2011) *Barsakhtgeraee e Kanti*, Quarterly Accademic journal of *Ethical Research*, Qom, Issue 1, Year 1. pp. 7-25
- Zamani, M. (2010) "John Rawls's Constructivism & the Theory of Constructional Perceptions" in *Journal of Metaphysics*, University of Esfahan, *Volume 1, Issue 3, Winter and Spring 2010, Page 87-100*, http://mph.ui.ac.ir/article_19143_en.html
- Kant, Immanuel (1991) *Bonyad Mabadtabe e Akhlagi*, translation by Hamid Enayat and Ali Qaisari, Tehran: Kharazmi Publications.
- Krsgard, Christine (2000), "Sarcheshme e Arzesh az nazare Arasto va Kant" in *The Source of Value for Aristotle and Kant*, translated by Mohsen Javadi, *Organon* NO. 16. Summer 2000
- Carla Bagnoli (2011) "Constructivism in Metaethics", in *Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
- FitzPatrick, William J. (July 2005) "The Practical Turn in Ethical Theory: Korsgaard's Constructivism, Realism, and the Nature of Normativity", *Ethics*, Vol. 115, No. 4, pp. 651-691.
- Jezzi, Nathaniel (2017) "Constructivism in Metaethics", in *Internet Encyclopedia of Philosophy*, Retrieved on 15 February 2017 from: <http://www.iep.utm.edu/con-ethi/>
- Korsgaard (2008) *The Constitution of Agency: Essays on Practical Reason and Moral Psychology*, New York: Oxford University Press.
- Korsgaard (2009) *Self-Constitution, Agency, Identity, and Integrity*, New York: Oxford University Press.
- Korsgaard (1996)a, *Creating the Kingdom of Ends*, Cambridge: Cambridge University.
- Korsgaard, Christine M. (1996)b, *the Sources of Normativity*, edited by Onora O'Neill, Cambridge University Press.
- Lenman, James and Shemmer, Yonatan (2012) *Constructivism in Practical Philosophy*, Oxford University Press.
- Nagel, Thomas (1996) "Universality and the reflective self", in *the Sources of Normativity*, edited by Onora O'Neill, Cambridge University Press.
- Watkins, Eric, and Fitzpatrick, William (2002) O'Neill and Korsgaard on the Construction of Normativity, *The Journal of Value Inquiry* 36: 349-367.